

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Інститут філології
Кафедра Близького Сходу

**ПРОГРАМА ВСТУПНИХ ІСПИТІВ
ДО МАГІСТРАТУРИ
(арабська мова та література)**

Укладачі:
І.В. Сівков
О.Г. Хоміцька

КИЇВ – 2013

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступники до магістратури повинні мати рівень мовної та лінгвістичної компетенції в межах повного курсу навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр» в Інституті філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, орієнтуватися в питаннях загального мовознавства та літературознавства, теорії фахових мов та літератур. З метою контролю рівня сформованості лінгвістичної та мовної компетенції проводиться іспит.

Форма іспиту – усно-письмова. Екзаменаційний білет включає такі різновиди завдань:

1. Теоретичне питання з мовознавчої тематики.
2. Теоретичне питання з літературознавчої тематики.
3. Робота з текстовим матеріалом.

АРАБСЬКА МОВА

Загальна характеристика арабської мови

1. Місце арабської мови в генеалогічній та типологічній класифікаціях мов світу.

Фонетика і графіка

1. Арабський алфавіт.
2. Класифікація та характеристика голосних та приголосних фонем.
3. Сонячні, місячні букви. Асиміляція.
4. Гамза та її правопис; з'єднувальна та роздільна гамза. Васлування.
5. Емфатичні, гортанні, міжзубні звуки. Слабкі приголосні.
6. Наголос. Норми читання у сучасній арабській літературній мові.

Лексикологія

1. Типи словотвору в арабській мові.
2. Фразеологія арабської мови.
3. Класифікація словникового складу арабської мови. Загальносемітська лексика у складі арабського лексикону. Питома арабська та запозичена лексика. Явища полісемії, синонімії та омонімії в арабській мові. Арабська термінологія.
4. Лексикографія арабської мови: класичні та сучасні тлумачні словники арабської мови, перекладні словники, принципи розміщення лексики в тлумачних словниках.

Теоретична граматики

Морфологія

1. Корінь слова.
2. Класифікація частин мови згідно з західною та арабською граматичною традиціями.
3. Іменник. Граматичні категорії іменника. Узгодження з іменником інших частин мови. Віддієслівна деривація та її моделі.
4. Прикметник. Граматичні категорії прикметника. Вищий та найвищий ступені порівняння, описовий спосіб порівняння. Складні прикметники.
5. Класифікація займенників (особові, присвійні, стягнені, питальні, відносні, вказівні). Вживання присвійних стягнених займенників з іменниками, дієсловами, прийменниками.
6. Дієслово. Основні граматичні категорії дієслова. Прості і складні дієслівні часи. Способи дієслова. Дієслівні основи та їхні значення. Масдари дієслів та способи їхнього утворення. Класифікація дієслів.
7. Числівник. Кількісні, порядкові та дробові числівники.
8. Прислівники, прийменники, сполучники, частки, вигуки.

Синтаксис

1. Речення в арабській мові. Просте та складне речення. Головні та другорядні члени речення.
2. Стверджувальне та питальне речення. Передача непрямої мови.
3. Іменне речення.
4. Типи підмета та присудка в іменному реченні.
5. Узгодження підмета з присудком в іменному реченні.
6. Дієслівне речення. Узгодження підмета з присудком в дієслівному реченні.
7. Складносурядне та складнопідрядне речення.
8. Узгодження означення.
9. Неузгоджене означення (ідафа).
10. Складні означення - дієприкметники, утворенні від дієслів з прийменниками.
11. Прямий та непрямий додаток при дієслівному присудку.
12. Типи обставин (місця, часу, способу дії, абсолютний масдар).
13. Виокремлюючий додаток (تمييز) та його синтаксична функція
14. Іменникові та дієслівні частки. Їхня синтаксична функція.
15. Конструкції з ضمير عائد
16. Типи з'єднання головного та підрядного речення без відносного займенника.
17. Основні синтаксичні функції частки قد
18. Дієслова ليس و كان. Складний дієслівний присудок.
19. Способи вираження майбутнього часу дієслова.

20. Складні часові конструкції. Минулий тривалий час. Давноминулий час. Майбутній попередній час.

21. الفعل المرفوع، الفعل المنصوب، الفعل المجزوم

22. Частки заперечення при дієслові.

23. Модальні дієслова.

24. Умовні речення.

25. Синтаксична функція віддієслівних дериватів.

ІСТОРІЯ АРАБСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Арабська література в середні віки

Поняття арабської літератури. Спроби періодизації історії арабської літератури. Характеристика основних пам'яток та джерел давньоарабської словесності: «Муаллякат», «Муфаддалійят», «Асмаійят», «Хамаса» Абу Таммама і «Хамаса» аль-Бухтурі.

Доісламська арабська література: загальна характеристика періоду.

Життя і творчість найдавніших арабських поетів: аль-Мугальгіля, аш-Шанфари, Та'аббата Шарран (6 ст.).

Найдавніші форми арабської поезії: садж та раджаз та їх формально-функціональна характеристика.

Система жанрів доісламської поезії: васф, мадх, ріса, гіджа, газель, хамріят, зугдіят. Касида як синкретична жанрова форма.

Автори муаллак (характеристика творчості Умруулькайса або іншого поета на вибір).

Ораторське мистецтво стародавніх арабів.

Коран як літературна пам'ятка: образна система сур мекканського та мединського періодів. Трансформація етичних уявлень бедуїнів в етиці Корану.

Література доби Омейядів. Жанрова система поезії доби Омейядів.

Творчість перших придворних панегіристів: аль-Ахталя, аль-Фараздака та Джаріра.

Любовна лірика Хіджазу: ідейна спрямованість омаритської любовної лірики. Філософсько-етичні принципи узритської любовної поезії та її вплив на суфійську поезію.

Рання класика (середина VIII-IX ст.). Характерні риси «оновлення» (Башшар ібн Бурд, Абу Нувас, Абу-ль-Атагія).

Аль-Халіль та його праця «Кітаб аль-аруд». Метри арабської поезії.

Абу Нувас – майстер жанру «хамрійят».

«Каліла і Дімна» Ібн аль-Мукаффа': характеристика твору.

Арабська проза IX ст. (творчість аль-Джахіза та Ібн Кутейби).

Зріла класика (IX – середина XIII ст.).

Творчість аль-Мутанаббі.

Поетична та прозаїчна творчість Абу-ль-Аля аль-Ма'арі.

Маками. Історія жанру. Творчість видатних представників макамого жанру в середньовічній арабській літературі.

Пізня класика (середина XIII- рубіж XV-XVI ст.). Розквіт народної літератури: книга «Тисяча і одна ніч». Історія створення. Питання авторства. Нашарування (індоіранське, багдадське, каїрське). Поетика твору.

Пізньосередньовічні арабські пам'ятки книжного епосу: «Життєпис Антари». Поетика та стилістика твору.

Арабо-іспанська література. Розвиток арабо-іспанської поезії. Система жанрів. Мувашшах: елементи мувашшаху, тематика та принципи його побудови. Видатні майстри жанру.

Жанр заджалі і диван Ібн Кузмана.

Арабська література в новий час (XIX - XX ст.).

Арабське Відродження (ан-Нагда): ідеї мусульманських реформаторів і культурні зв'язки з Європою; розвиток арабської преси та зародження сучасної літератури.

Арабське просвітництво другої половини XIX ст.

Мустафа Лутфі аль-Манфалуті та новий літературний стиль. Збірки «Вирази», «Погляди», «Сльози».

Арабський романтизм: основні філософсько-естетичні погляди представників сиро-американської школи (Дж. Халіль Джебран, А. ар-Рейхані, М. Нуайме).

«Зейнаб» Мухаммеда Хусейна Хайкала – перший національний єгипетський роман.

Єгипетський історичний роман: Джирджи Зейдан (1861-1914). Біографія письменника. Часопис «Аль-Гіляль» («Півмісяць»). Огляд романів Джирджи Зейдана («Аббаса, сестра Гаруна Рашида», «аль-Амін та аль-Ма'мун»).

Поезія в Єгипті XIX – початку XX ст. Неокласицизм: Махмуд Самі аль-Баруді, Ахмад Шауки, Хафіз Ібрагім.

Єгипетський романтизм. Школа «Дивана» та школа «Аполлон».

Творчість Тауфіка аль-Хакіма та становлення сучасної драматургії в Єгипті.

Жанрове розмаїття романістичної спадщини Нагіба Махфуза. Романи «Злодій та собаки», «Шлях», «Діти нашого кварталу».

Творчість Махмуда Теймура.

Автобіографічна повість Тага Хусейна «Дні».

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

(до блоку з мови)

2. Белкин В. М. Арабская лексикология. – М., 1975.
3. Белкин В. М. Общие тенденции развития арабской научно-технической терминологии в послевоенный период // Развитие языков в странах зарубежного

- Востока (послевоенный период) / Отв. ред. Л. Б. Никольский. – М.: Наука, 1983. – С. 48-61.
4. Белкин В. М. Формирование словарного состава современного арабского литературного языка: Авт. дис. ... д-ра филол. наук: 10.02.22 / АН СССР. Институт востоковедения. – М., 1980.
 5. Боднар С. М. Жанр арабських комерційний ділових паперів та їх мовна специфіка. – К., 2000.
 6. Гордлевский В. А. К вопросу о влиянии турецкого языка на арабский (Лексический материал) // Избранные сочинения. М.: Издательство восточной литературы, 1961. – Т. II. – С. 138-154.
 7. Гранде Б. М. Арабская грамматика в сравнительно-историческом освещении. – М., 1998.
 8. Гранде Б. М. Введение в сравнительное изучение семитских языков. – М., 1998.
 9. Захиди А. И. Слова тюркского происхождения в современном арабском языке: Авт. дис. ... канд. филол. наук / АН Азербайджанской ССР. Институт литературы и языка имени Низами. – Баку, 1967.
 10. Ковалев А. А., Шарбатов Г. Ш. Учебник арабского языка. – М., 2000.
 11. Мельянцева А. Н. Масдар в теории и структуре арабского языка. – М., 1990.
 12. Недоспасова М. Е. Вопросы развития современной арабской терминологии: Авт. дис. ... канд. филол. наук / Тбилис. гос. ун-т. – Тбилиси, 1964.
 13. Рыбалкин В. С. Арабская лингвистическая традиция: Истоки, творцы, концепции. – К., 2000.
 14. Семенов Д. В. Синтаксис современного арабского литературного языка. – М.- Л., 1941.
 15. Старинин В. П. Структура семитского слова. Прерывистые морфемы. – М., 1963.
 16. Субх А., Субх М. Курс грамматики арабської мови: Підручник. – К., 2006.
 17. Ушаков В. Д. Фразеология Корана (Опыт сопоставления фразеоречений Корана и арабского классического языка). – М., 1996.
 18. Халидов Б. З. Учебник арабского языка. – Ташкент, 1965.
 19. Цоцхадзе Л. В. Аффиксальная деривация имен в современных семитских языках: (на материале араб. лит. и евр. яз.). – Тбилиси, 1987.
 20. Чернов П. В. Справочник по грамматике арабского литературного языка. – М., 1995.
 21. Шагаль В. Э. Учебник арабского языка. – М., 1983.
 22. Юшманов Н. В. Грамматика литературного арабского языка. – М. 1985.
 23. 'Abdulmasīh Ğūrġ Mitrī. Mu'gam luġat an-nah?'w al-'arabī. – Maktabat Lubnān.
 24. Elsaid Badawi, Carter M. G., Adrian Gully. Modern Written Arabic. A comprehensive grammar. – Routledge. London and New York.
 25. Karin C. Ryding. A reference grammar of Modern Standard Arabic. – Cambridge university press.
 26. Monteil, V. L'arabe moderne. These principale présentée pour le D-rat es lettres. Paris, 1960.

(до блоку з літератури)

Середні віки

27. Аль-Фахури, Хана. История арабской литературы. Т. 1 – 2. М., 1959, 1961.
28. Гибб Х.А.Р. Арабская литература. Классический период. М., 1960.
29. Крачковский И.Ю. Избранные сочинения. Т. II. М. – Л., 1956.

30. Крымский А.Е. История арабов и арабской литературы, светской и духовной. Ч. I – II. М., 1911 – 1912.
31. Куделин А.Б. Средневековая арабская поэтика (сер. VIII – XI в.). М., 1983.
32. Розен В.Р. Древнеарабская поэзия и ее критика. СПб., 1872.
33. Фильштинский И.М. История арабской литературы. V – начало X века. М., 1985.
34. Фильштинский И.М. История арабской литературы. X – XVIII вв. М., 1991.
35. Фролов Д.В. Классический арабский стих. История и теория аруда. М., 1991.
36. Шидфар Б.Я. Андалусская литература. М., 1970.
37. Шидфар Б.Я. Образная система арабской классической литературы (VI – XII вв.). М., 1974.
38. Эструп И. Исследование о «1001 ночи», ее происхождении и развитии. М., 1905.

Новий час

1. Али-заде Э.А. Египетская новелла. М., 1974.
2. Долинина А.А. Очерки истории арабской литературы нового времени (Египет, Сирия). Ч. I. М., 1968. Ч. II. М., 1973.
3. Зейдан Джиржи Аль-Амин и аль-Мамун. Роман. Пер. с араб. М. Дердирова, В. Руцакова Л. Худож. лит. ЛОУ 1977. – 177с.
4. Зейдан Джиржи Сестра Харуна ар-Рашида. Историчний роман. Пер. з араб. I. Лебединський і Г. Лебединська К., Дніпро 1969. – 179с.
5. Избранные произведения писателей Ближнего Востока. Романы и рассказы. М.: Прогресс, 1978. – 558с.
6. Имангулиева А. Н. Корифеи арабской литературы. К проблеме взаимосвязи литератур Востока и Запада начала XX века. – Баку, 1991.
7. Кирпиченко В. Н. Нагиб Махфуз - эмир арабского романа. – М., 1992.
8. Кирпиченко В.Н. Современная египетская проза. 60 – 70-е гг. М., 1986.
9. Кирпиченко В.Н., Сафронов В.В. История египетской литературы XIX-XX веков. В двух томах. Т.1. Литература XIX – первой половины XX в. М.: Издательская фирма «Восточная литература» РАН, 2002 – 408 с.
10. Кирпиченко В.Н., Сафронов В.В. История египетской литературы XIX-XX веков. В двух томах. Т.2. Литература второй половины XX в. М.: Издательская фирма «Восточная литература» РАН, 2003 – 270 с.
11. Крачковский И.Ю. Избранные сочинения. Т. III. М. – Л., 1956.
12. Крымский А.Е. История новой арабской литературы. М., 1971.
13. Марков В. Вступительная статья // Джебран Халил Джебран. Избранное. – Л., 1986.
14. Николаева М. В. Религиозная концепция мира и человека в романах Михаила Нуайме // Художественные традиции литератур Востока и современность: Традиционализм на современном этапе. – М., 1986.
15. Османов Н. К. Просветительство в литературе Востока М.: Наука 1973. –245с.
16. Прожогина С.В. Рубеж веков – рубеж культур. Проблемы типологии литературы на французском языке в странах Северной Африки. 40 – 80-е годы. М., 1984.
17. Путинцева Т.А. Тысяча и один год арабского театра. М., 1977.
18. Соловьев В. И., Фильштинский И. М., Юсупов Д. И. Арабская литература. Краткий очерк. Классическая арабская литература (И. М. Фильштинский). 10. Современная (новоарабская) литература: Египет (В. И. Соловьев), Ливан, Сирия, Ирак (Д. И. Юсупов). – М., 1964.
19. Усманов Н. К. Литература арабских стран // Литература Востока в новое время. – М., 1975.
20. Усманов Н. К. Литература Египта // Литература Востока в новейшее время. – М., 1977.

21. Усманов Н. К. Проза Тауфика аль-Хакима, 1979.
22. Ходжаева Р.У. Очерки развития египетской поэзии. Ташкент, 1985.
23. Эльман Араслы Джиржи Зейдан и арабский исторический роман. М., Наука 1967.
– 234с.